

ev sahibesi
FYODOR
DOSTOYEVSKI

ANTIK

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Ordinov, oturduğu evi değiştirmeye karar vermişti nihayet. Fakir, yaşlı ve dul bir memur karısı olan ev sahibesi, her nedense ay sonunu bile beklemeden apar topar evden ayrılmış, Petersburg dışındaki akrabalarının yanına gitmişti.

Genç adam, alıştığı bu sığınakta son günlerini yaşarken etrafa pişmanlıkla göz gezdirmeye başladı ve buradan ayrılacağı için tuhaf bir üzüntü duydu; çünkü hem fakirdi hem de civarda ev kiraları çok yüksekti.

Ordinov, ev sahibesinin gidişinin hemen ardından Petersburg'un kenar mahallelerinde ev aramaya başladı. Kapılarda asılı ilanları tek tek inceleyerek en izbe, en kalabalık evleri seçmeye çalıştı; böyle köhne yerlerde sığınacak bir köşe bulma ihtimali daha yüksekti. Kentin sokaklarında uzun uzadıya dolaştı. Bu gezinti, içinde yepyeni duyguların uyanmasını sağlamıştı. Önce ilgisiz ve dalgın bir şekilde etrafına bakınan genç adam, daha sonra gürültü, hareketli ve kalabalık sokak hayatı ilgisini çekmeye başlayınca dikkatle çevreye odaklandı.

Alın teriyle yaptıkları evlerinde, hayatın akışına ilgisiz bir şekilde yaşayan Petersburglular, onun řu anda çevresinde gördüğu hareket ve yaşam ışıltılarına karşı aşırı bir duyarsızlık içindeydiler. Ordinov ise tam tersine, her şeyle yakından ilgileniyor, gördükleri ve hissettikleri karşısında ruhunun derinliklerinde sakin, tatlı ve temiz bir sevinç hissediyordu. Solgun yanakları hafifçe pembeleşmiş,

gözleri ümitle parlamaya başlamıştı. Soğuk ve temiz havayı sindire sindire ciğerlerine doldurdu. İçinde eşsiz bir hafiflik duyuyordu.

Ordinov her zaman sessiz, sakin, kendi halinde bir hayat sürmüştü. Üç sene önce diplomasını alıp biraz olsun özgürlüğe kavuşunca, o zamana kadar yalnız ismini bildiği, ama hiç yüz yüze görüşmediği bir ihtiyarın evine gitti. Bu yaşlı adam, babasının dostu ve meslektaşı, Ordinov'un da velisiydi. Ev sahibini görmek için üniformalı uşağı zorlukla ikna eden Ordinov, yüksek tavanlı, loş ve eşyasız, o eski sosyetik aile konaklarına has can sıkıcı bir salona alındı. Uzunca bir süre bekledikten sonra nihayet göğsü nişanlarla dolu, ak saçlı velisiyle ilk ve son kez görüşebildi. İhtiyar ona bir miktar para teslim etti. Ordinov'un dedelerinin mirasından artakalan bu para oldukça düşük bir meblağdı. Mirasın büyük bir kısmı, borçların ödenmesi için harcanmıştı. Ordinov kendine verilen parayı kayıtsızlıkla aldı ve bir daha görüşmemek üzere ihtiyar velisine veda etti.

Soğuk ve puslu bir sonbahar akşamıydı. Genç adam düşünceliydi, sebebini anlayamadığı bir hüzün kalbini sıkıyordu. Bakışları alevlenmişti. Kâh ateşlenip kâh titreyerek, sıtmaya benzer bir nöbet geçiriyor gibiydi. Eline geçen parayla kıt kanaat yaşasa bile iki ya da üç yıl, bilemedin dört yıl idare edebileceğini düşündü. Ortalık kararmış, hafiften yağmur çiselemeye başlamıştı. İlk rastladığı odayı kiralayarak bir saat içinde oraya yerleşti.

Odasına, sanki bir manastıra girer gibi kapanmış, dünyayla bütün ilgisini kesmişti. İki sene süren bu münzevi yaşam neticesinde farkında olmadan tamamıyla yabanileşen Ordinov, bütün debdebe ve cazibesıyla dışarıda akıp giden renkli, hareketli, gürültülü, daima heyecan dolu, durmaksızın değişen ve nihayetinde kaçınılamaz olan gerçek hayatı artık hiç duymuyor gibiydi. Kuşkusuz böyle bir hayattan bütünüyle habersiz sayılmazdı; ancak onu kendine yakın hissetmiyor ve hiç de merak etmiyordu.

Çocukluğundan beri kendine has, içe dönük yaşamış Ordinov sonunda bunu hayat felsefesi haline getirmişti. Günlerini, kendine ait odasında saatlerce kitap okuyarak, düşünerek ve zihninde beliren parlak düşünceleri geliştirerek geçiriyordu. Diplomasını aldıktan sonra tercih ettiği bu münzevi hayatta, kendine herhangi bir ticari istikbal sağlamayacak bir ihtirasa sahip olmuştu. Bu ihtiras, ilimdi. İlme düşkünlüğü Ordinov'un gençliğini yıpratıyor, tatlı, şiddetli zehriyle uykularını harap ediyor, gıdadan ve odasına asla girmeyen temiz havadan onu mahrum bırakıyordu. Kendini bu ihtirasa iyiden iyiye kaptıran genç adam, bunun dışında hiçbir şeyin farkında değildi, farkında olmak da istemiyordu. İhtirası onu dış dünya karşısında bir çocuk kadar acizleştirmiş, insanlar arasında kendisi için bir yer edinemeyecek hale getirmişti. İlim, bazı becerikli kimselerin elinde bir kazanç vesilesi olur. Oysa Ordinov'un ilim ihtirası, kendine doğrulttuğu ve günün birinde muhakkak patlayacak bir silah gibiydi.

O zamana kadar ilgilendiği pek çok konuda olduğu gibi, ilim tahsili konusunda da mantıklı bir sebepten çok, içgüdüsel bir hevese sahipti. Çocukluğunda bile arkadaşları arasında tuhaf bir çocuk olarak tanınırdı. Ailesini hiç tanımamıştı. Garipliği, suskunluğu ve sıra dışı hevesleri yüzünden çevresinden soyutlanıyor, kaba davranışlara maruz kalıyordu. Bu da onu gittikçe küstürüyor, somurtkan ve yalnızlığa mahkûm bir hale getiriyordu.

Çocukluğundan beri hiçbir konuda düzenli olamamıştı. Yetişkinlik döneminde yürüttüğü ilmî çalışmalarında da belirli bir sistematiği yoktu. Sahip olduğu tek şey, sanatçılara özgü bir ilham ve iştahı. Bunun farkında olduğu için de kendine has bir sistem oluşturmak istiyor, buna ait düşünceleri sürekli zihninde taşıyordu. Zaman zaman ruhunda henüz adı konmamış sisli fikirler beliriyor, bu fikirler onu tatlı bir heyecana sürüklüyor, dışarı taşmak, somutlaşmak için dayanılmaz bir istek uyandırıyor. İçindeki kuvvet

gelişip kökleştikçe genç adam düşüncelerinin hakikate uygun olduğunu ve orijinallik taşıdığını hissediyordu. Fakat bu düşünce ve hayalleri olgunlaştırarak eyleme dönüştürmek, onun için şimdilik ya çok uzak ya da büsbütün imkânsız bir şeydi.

Ordinov, münzevi bir keşiş gibi yaşadığı sakin hayattan çıkıp şehrin kalabalığına karıştığı içinde o garip yalnızlık ve yabancılık duygusu vardı. Dış dünyanın keşmekeşinden o kadar uzaktı ki içinde uyanan yeni ve ilginç duyguların farkında bile değildi henüz. Uzun süren bir perhizden sonra yemeğe ve suya kavuşan bir insanın hissettiği sarhoşluğu yaşıyordu şimdi. Oysa Petersburg'da yaşayan bir adam için, yeni bir eve taşınmanın hiçbir olağanüstü tarafı yoktu. Ama şunu da unutmamalı ki Ordinov o ana kadar şahsi işleri için dahi şehre hemen hemen hiç inmemişti.

Bir zorunluluk nedeniyle de olsa sokaklarda dolaşmak Ordinov'un hoşuna gitmişti. İşsiz güçsüz insanların yaptığı gibi çevresinde olup biten her şeyle yakından ilgileniyor, hiçbir şeyi kaçırmamaya özen gösteriyordu.

Yine de şaşkınlığını üzerinden atabilmiş değildi. Karşılaştığı manzara, sanki yeni bir kitabın sayfalarını karıştırıyormuşçasına büyük bir heyecan ve merak uyandırıyor onun için. Her şeye hayret ediyor, meraklı bakışlarla gelip geçenleri süzüyordu. Herkesi dikkatle inceliyor, insanların konuşmalarını ilgiyle dinliyor; sanki tek başına geçirdiği gecelerde zihninde doğan düşünceleri burada gördükleriyle karşılaştırmak istiyordu. En önemsiz şeylerde bile hayrete düşüyor, bu durum onda yepyeni düşünceler uyandırıyor. Ordinov ilk kez, bunca zaman hücrelerinde diri diri gömülü kalmanın üzüntüsünü duydu. Dışarıda her şey daha canlıydı; nabızı daha kuvvetli, daha hızlı atmaya başlamıştı. Yalnızlığın baskısıyla bunalmış, hummalı bir çalışmayla gelişmiş dimağı, bu defa daha çabuk ve cesaretle çalışıyordu. O ana kadar tanımadığı bu dünyaya karşı sadece bir sanatkâr önsezisiyle duyduğu merak, artık bütün

kalbiyle duyduğu bir ilgiye dönüşmüştü. Yüreği sevgi ve şefkat özlemiyle çarpmaya başlamıştı. Yanından geçenlere daha da dikkatle bakındı. Fakat onun bütün bu merakına karşın, insanlar kendi hallerinde kayıtsızca geçip gidiyorlardı. İlk şaşkınlığını üzerinden atan Ordinov'un pervasızlığı yavaşça sönmeye başladı. Gerçek onu eziyor, ruhunda korkuyla karışık bir yılgınlık doğuruyordu. Hasta döşeğinden ilk defa sevinçle kalkan; ama ışıklardan, parıltılardan, hayat gürültüsünden ve rengârenk kalabalığın hareketinden başı dönüp halsiz düşen bir adam gibi Ordinov da bu yepyeni dünyadan yorgunluk duymaya başlamıştı. Canı sıkıldı, içini hüznü kapladı. Hayatı, çalışmaları, hatta istikbali için endişe duydu. Ayrıca yeni bir düşünce huzurunu büsbütün kaçırdı. Birdenbire hayatta ne kadar yalnız ve kimsesiz olduğunu, ne sevildiğini ne de kimseyi sevdiğini hatırladı. Sokakta karşılaştığı insanlarla konuşma girişimleri de sonuçsuz kalmıştı. İnsanlar onu tuhaf, sert ve donuk bakışlarla süzüyor, muhtemelen ya deli ya da garip bir adam olarak nitelendiriyorlardı ki hiç de haksız sayılmazlardı. Ordinov küçüklüğünde de çetin tabiatından dolayı herkesin kendisinden kaçtığı bir çocuk olduğunu hatırladı. Karşısındakilere duyduğu ilgiyi ifade etmedeki beceriksizliği, seviyece herkesten aşağı görünüşü, o zaman bile onu diğer arkadaşlarından ayırıyordu. Ordinov o anda çocukluğundan beri ne kadar yalnız ve toplum dışı bir insan olduğunu anladı.

Farkında olmadan şehrin merkezinden hayli uzak bir mahalleye gelmişti. Tenha bir lokantada yemek yedikten sonra tekrar gezintiyeye çıktı. Sarı ve boz renkli tahta duvarlar boyunca uzanan birçok cadde ve meydan geçti. Zengin evlerin yerini eski, viran kulübeler almış; fabrikaların çirkin, kararmış, kırmızı, uzun bacalı büyük binaları görünmeye başlamıştı. Ortalık ıssızdı. Sanki her şey asık yüzlü ve düşmancaydı, ya da Ordinov'a öyle geliyordu. Akşama doğru uzun bir sokaktan geçerek mahalle kilisesinin bulunduğu ufak bir meydana çıktı.

Ordinov, dalgın bir tavırla içeriye girdi. Ayın yeni bitmişti, kilise hemen hemen boştu. Sadece kapının yanında diz çökmüş iki yaşlı kadın duruyordu. İhtiyar kilise hademesi mumları söndürüyordu. Batan güneşin ışığı, geniş bir huzme halinde kubbenin dar penceresinden içeri akıyor, kilisenin bir köşesini ışığa boğuyordu. Fakat bu aydınlık gittikçe zayıflıyor, kubbenin altındaki boşluk karardıkça mumların titrek ışığıyla aydınlanan ikonaların yaldızları o nispette parlıyordu.

Tuhaf bir ağırlık hissiyle içi ansızın hüzün dolan Ordinov, kilisenin en karanlık köşesinde duvara yaslandı ve bir an kendinden geçti. Kiliseye giren iki kişinin tok ve muntazam ayak sesleri onu dalgınlığından kurtarıncaya kadar da öyle kaldı. Başını kaldırıp gelenlere bakınca içinde tarif edilmez bir merak uyandı. Gelenler, genç bir kadınla ihtiyar bir adamdı. İhtiyar uzun boylu, hâlâ dimdik, dinç fakat zayıf ve hastalıklı denecek derecede solgun yüzlüydü. Uzaklardan gelmiş bir tüccara benziyordu. Uzun, siyah, içi kürklü, besbelli bayramlık olan kaftanını iliklemeden giymişti. Kaftanın altından, uzun etekli ve boydan boya iliklenmiş mintanı görünüyordu. Kırmızı renkli atkısını boynuna gelişigüzel bağlamıştı. Elinde de kürk şapkası vardı. Göğsüne kadar inen seyrek, kırçıl bir sakalı ve sarkık, çatık kaşlarının altından parlayan alevli, hummalı, mağrur ve sabit bakışları vardı. Yanındaki kadın ise yirmi yaşlarındaydı ve olağanüstü bir güzelliğe sahipti. İçi kürklü, pahalı, mavi bir manto giymişti; başında, çenesinin altından bağladığı beyaz bir atlas örtü vardı. Yere bakarak yürüyordu. Vakur ve düşünceli yürüyüşü, çocuksu yüzünün sakin hatlarında hüzünlü bir akis yapıyordu. Birbirlerine aykırı görünen bu çiftin halinden bir gariplik seziliyordu.

İhtiyar, kilisenin ortasında durdu. İçeride kimse olmadığı halde dört tarafa başıyla selam verdi. Genç kadın da aynı şeyi yaptı. İhtiyar, kadını elinden tutarak büyükçe bir Meryem Ana ikonasının

önüne götürdü. İkona mihrabın önündeydi, üzerindeki altın ve kıymetli taşlarla pırıl pırıl parlıyordu. Kilisenin hademesi ihtiyarı saygıyla selamlarken ihtiyar onu sadece başıyla selamlamakla yetindi. Kadın, ikonanın önünde yere kapandı. İhtiyar, ikonanın alt tarafında asılı bir örtünün ucunu alarak kadının üzerine örttü. Kilisenin sessizliğinde şimdi boğuk bir hıçkırık sesi duyuluyordu.

Ordinov bu sahnenin azameti karşısında şaşırıldı, sabırsızlıkla sonunun nereye varacağını beklemeye başladı. Bir iki dakika sonra, başını kaldıran kadının güzel yüzü kandilin parlak ışığında aydınlandı. Ordinov birdenbire irkilerek bir adım geriledi. Genç kadın elini ihtiyara doğru uzattı, birlikte ağır adımlarla dışarı çıktılar. Genç kadının bembeyaz yüzünde parlayan uzun kirpiklerinin çevrelediği koyu mavi gözleri yaş doluydu. Yaşlar, sararmış yanaklarından damla damla dökülüyordu. Dudakları, gülümser gibi hafifçe gerilmişti; ama yüzünde hâlâ çocukça bir korku ve esrareniz bir dehşetin izleri vardı. İhtiyara ürkek ürkek sokuluyor, heyecandan titrediği belli oluyordu.

Gördükleri karşısında şaşkına dönen Ordinov, sebebini bilmeden çifti takip etmeye başladı ve kilisenin taşlığında önlerinden geçti. İhtiyar ona sert bir bakış fırlattı. Kadın da baktı, fakat aklı çok başka bir yerdeymiş gibi dalgın ve ilgisizdi. Ordinov yaptıklarına kendi de bir anlam veremediği halde, onları takip etmeye devam etti. Karanlık iyice bastırılmıştı. Ordinov ihtiyarla kadının biraz arkasından yürüyordu. Ödekiler, zahire dükkânları ve hanlarla dolu büyük, geniş ve çamurlu bir caddeye girdiler. Bu cadde doğruca şehir kapısına çıkıyordu. İhtiyarla kadın şehir kapısından çıkıp iki yanı yüksek tahta çitlerle çevrili uzun bir sokağa saptılar. Sokağın sonunda dört katlı büyük bir evin kararmış duvarları görünüyordu. Binanın altındaki kemerden karşı taraftaki büyük ve işlek bir caddeye çıkılıyordu. Garip ikili eve yaklaşırken ihtiyar birdenbire geriye doğru döndü, Ordinov'a sinirli sinirli baktı. Genç adam taş

kesilmiş gibi durdu. Yaptığı şeyin garipliğinin kendisi de farkındaydı. İhtiyar, tehditkâr bakışının tesir edip etmediğini anlamak istiyormuş gibi bir daha geriye döndü. Daha sonra genç kadınla birlikte dar kapıdan evin avlusuna girdiler. Ordinov geri döndü.

Neşesi kaçmıştı. Koca bir günü öldürmesine, boş yere yorulmasına, üstelik basit bir vakaya heyecanlı bir maceraymış gibi budalaca kapılıp gitmesine kızılıyordu. Ordinov, her ne kadar münzeviliği yüzünden sabah kendine sinirlenmiş olsa da, içine daldığı sanat âlemi onu, dışarıdaki eğlendirecek, sarsacak her şeyden ister istemez kaçmaya zorluyordu. Hüzünle odasını, yalnız dünyasını özledi. Hâlâ ev işini bir sonuca bağlayamamıştı ve önünde bir de taşınma telaşı vardı. Bütün bunlar onu düşündürüyor ve canını sıkıyordu. Öte yandan bu türlü önemsiz şeylerin canını sıkmasına ve zihnini meşgul etmesine de kızılıyordu. Nihayet yorgun argın, kafası pek çok şeyle meşgul bir halde geç vakitte evine döndü. Öyle dalmıştı ki vardığını ancak oturduğu binayı geçtikten sonra fark edebildi. Kendi kendine şaşırды, başını salladı. Bu hali yorgunluğuna vererek çatı katındaki odasına çıktı. Mumu yakınca kilisede ağlayan kadının hayali, bütün canlılığıyla gözlerinin önünde belirdi. İntibai son derece kuvvetliydi; esrarengiz bir duygusallıkla tatlı bir heyecanın veya çocukça bir pişmanlığın döktürdüğü gözyaşlarıyla yıkanmış yüz sakin, yumuşak hatları, içinde öyle bir sevgiyle canlanmıştı ki gözleri karardı, vücudunun her azasını alev kapladı. Fakat bu hayal uzun sürmedi. Coşkun heyecanından sonra Ordinov'u önce düşünce, ardından öfke, daha sonra da ifadesinden aciz olduğu bir hiddet sardı; soyunmadan yorgana sarılıp kendini sert yatağına attı.

Uyandığında bir hayli zaman geçmişti. Hırçın, ürkek, bezgin hissediyordu. Aceleyle toparlanırken o günkü işlerine odaklanmak için adeta kendini zorluyordu. Dışarı çıktığında dün gittiği istikamet aksine yöneldi. Döne dolaşa nihayet Şpis adında, fakir bir